

ADVOKAADID peavad rohkem sõna võtma, ütleb aasta eurooplase tiitli saanud mees

Allar Jõks: valesti tallatud rajal on teistel lihtsam astuda

Prift Simson
arvamustoimetaja

Kui me üleme, et põhiseadus ei ole oluline, pole meil järgmisel hetkel enam millelegi toetuda, ütleb aasta eurooplase tiitli saanud vandeadvokaat Allar Jõks.

●● **On andmeid, et Eesti Euroopa Liikumine annab teile sel nädalavahetusel aasta eurooplase tiitli (jutuajamine toimus neljapäeval – P. S.). Kuidas siis nii juhtus, et õiguskantsleri ametist lahkudes käisite Usbekistanis ja Tadžikistanis, aga lõpuks saite hoopis aasta eurooplaseks?**

Sinna nimekirja võiks veel Gruusia, Moldova ja Horvaatia ka vahele panna, aga kui ma tiitlist teada sain, siis arvasin, et see on mingi nali, sest ma ise arvan, et pärast õiguskantsleri ametit pole ma ühiskondlikult aktiivne olnud. Vahepeal olen midagi kirjutanud, aga pigem pean end kõrvaltvaatajaks. Aga kui asja humoorikalt vaadata, siis parem on olla aasta eurooplane kui Euroopa haige mees.

●● **Kes see Euroopa haige mees siis praegu on?**

(Naerab.) Mõtlesin iseenast, pidades silmas oma spordivärgustusi. Aga kui tõsisemalt rääkida, siis kirjutasin artiklit Eesti ja Euroopa Liidu õiguse vahelkorras fiskaalleppe kontekstis oli üheks tööpealkirjaks „Euroopa haige mees tahab koju“.

●● **Mille eest tiitli pälviste?**

Mulle öeldi, et euroopalike väärtuste eest, euroopaliku avatud valitsemiskultuuri ja tugevama kodanikuühiskonna nimel kõnelemise ja tegutsemise eest. Ma ei oska küll öelda, et oleksin selles osas viimase aasta jooksul midagi eriliselt teinud. Võib-olla ainult see, et olen kolleeg Carri Ginteriga kirjutanud kaks arvamustlugu – fiskaalleppe kooskõlast põhiseadusega ja Eesti õigusriigi tervisest. Ehk on natuke silmas peetud ka Pühajärve kooli võidukat vaidlust. Kui tunnustus tuli kodanikuühiskonna julgustamise eest Pühajärve vaidluse kaudu, siis pean tänama kõiki Sorainen advokaadibüroo kolleegide, kellega me seda koos tegime. („No nüüd saab ju endale uued visiitkaardid teha!“ hüüatab Jõks ja minetab naeru laigistades heiteks oma ranget juristi-õiguskantsleri-mooraaliposti kuvandi – P. S.)

●● **Kust tuli Pühajärve kooli kinnipanemise mõte ja mis on selle juhtumitähendus?**

Raske öelda, kust see impulss tuli, aga see oli väga ilmekas näide, mis juhtub, kui kogu konna jaoks olulistest küsimustest toetatakse ainult hääletenemusele, mitte äraku-

lamisele. Väga paljud sellised juhtumid jäävadki õiguslikult karistamata. Pühajärvel oli aktiivseid julgeid inimesi, kes ei vaikinud.

●● **Praegu ju räägitakse kõikjal, et õpilasi on vähem, tulebki kokku panna ja efektiivsemaks teha.**

Mind on Pühajärve kooli juhtumiga seoses nimetatud progressivastaseks, kuna riik ja omavalitsused ei saa efektiivsemaks muutuda, kui igas külas peab olema kool. Kui kool oleks kinni pandud, siis Eesti riigi seisukohalt ei olekski midagi tähelepanavat juhtunud, aga Otepää vallas oleks 90 lapsele pidanud leidma uue kooli ja see omakorda oleks tähendanud, et mitmed pered oleksid ilmselt piirkonnast lahkunud.

●● **Oleksid käinud pikema maa kooli. Kas see oleks olnud halb? Nii võinuks teile vastata vallavalitsuse esindaja.**

Vallavalitsus tegelikult väitis, et seitse kilomeetrit pole mingisugune vahemaa. Tallinna ja Viimsi võrreldes see polekski nii palju, bussid käivad tihedalt. Aga Pühajärve kontekstis oleks see tähendanud laste koolipäeva pikememist kolme või nelja tunni võrra. Jah, väikseid koole on suletud ja kindlasti suletakse neid ka edaspidi põhjendatult. Otepää vallavõim paraku kooli sulgemist ei kaalunud ega rääkinud läbi. Pühajärve kooli vaidluse tähendus on natuke laiem ehk seetõttu, et ta langes perioodi, kus ühiskonnas oli tekkinud vajadus muutuste või vahelduse järele ühendatuna julgusega selgelt „ei“ öelda.

●● **Kui te mõtlete tagasi oma tööle õiguskantslerina, siis mille üle on teil hea meel ja mida teeksite teistmoodi?**

Mul on hea meel, et õiguskantsleri institutsioon on tugev, lugupeetud ja suudab Eestis teatud protsesse mõjutada. (Jõksile ei meeldi, kui teda nimetatatakse endiseks õiguskantsleriks. Just nagu sellele ametile järgnevat elu polekski midagi väärt – P. S.) Võtame kas või viimase vaidluse Euroopa Stabiilsusmehhanismi põhiseadusele vastavuse teemal, mida kõigil osetulekandades oli võimalik jälgida. Mida teeks teisiti? Aastal 2012 näen ma maailma värvilise-

Pressiteadete edastamine

Meediamonitooring

Meediaanalüüsid

mana kui aastatel 2001–2008. Siis paistsid mingid lahendused ainult must-valgena. Praeguse kogemusega tagasi vaadates oleks ehk enamat saavutanud, kui oleks värvigammat rohkem näinud. Võib-olla olin liiga kompromissitu. Mõnikord on parema tulemuse ni võimalik jõuda läbirääkimistega.

●●**Kas teile igapäevatööst advokaadibüroos ei piisa?**

Suurem osa ajast kulub mul advokaadi igapäevatööle, kuigi sageli arvatakse, et ma olen siin justkui maskott. Tihti on tööpäevad üheksast üheksani. Kõik selle, mis üle jääb, kulutan ma „oma erakonnale” – Tecnumajanduse Kojale. See on koht, kus ma saan välja elada oma ühiskondliku energiat ja koos toredate kaaslastega püüda Eestile midagi kasulikku teha. Üldiselt tekib kord kvartalis tunne, et kui nüüd ajalehes ei kirjuta, siis peaks pärast vaikimist häbenema. Usun, et oleks parem, kui advokaadid võtaksid rohkem ühiskonnas sõna. Ja mitte ainult oma klienti esindades.

●●**Äkilisi otsuseid on ju tehtud küll ja veel. Näiteks käibemaksu suurendati vaid mõnepäevase etteteatamisega.**

1. juulil 2009, kui eelarve positsioonide parandamiseks vastuvõetud pakett seadusi jõustus, kirjutasin ma Eesti Päevalehes arvamusloo „Täna öösel toimus devalveerimine”. Pidasin silmas õiguspõhimõtete devalveerimist. Mul on meeles, kuidas ma õhtul jooksin ja mõtlesin teema peale ning artikli pealkiri hakkas peas rütmiliselt korduma ja ma kirjutasingi kodus ühe hooga loo valmis. Mõte oli selles, et kui me viidates majanduslikule olukorrale lõikame mingi nur-

Kolm mõtet

Mind inspireerivad kaks raamatut: Alliksaare „Päikesepillaja” ja Meri kõnede kogu.

Pühajärve juhtum näitas, mis juhtub, kui otustajad toetuvad ainult häälteenamusele.

Pojale ma ei soovitanud juristi karjääri. Tahtsin, et õpiks midagi oma kätega tegema.

ga sirgeks, siis see muutubki tavapäraseks. Valesti sissetalutud rajal on ka teistel kergem käia. Diskussioon, mis stabiilsusmehhanismi üle toimub, kinnitab mu toonast hirmu. Otsuste õigustamist stiilis „põhiseadus pole oluline, euro on põhiline” ei või lubatavaks pidada. Mõelgem, et siis kui meil on kunagi eluliselt vaja, ei ole meil kuhugi toetuda – me ju ise devalveerisime põhiseaduse. Sõltumata sellest, kuidas vaidlus ESM-i üle riigikohtus lõpeb, Eesti ühiskond on sellest kindlasti võitnud.

●●**Mis te arvate, kas Eesti kohtutest saab õigust? Õigusabi on ju kallid ja seda saab endale lubada ainult rikas inimene.**

Pean nõustuma sellega, et kvaliteetne õigusabi ei ole kõigile abivajajatele kättesaadav. Samas arvan, et õigusvaidlused ei jää pidamata, kui sul pole raha kõige kallima advokaadi võt-

miseks. On palju hästi professionaalseid erinevas hinnaklassis juriste ja advokaate, lisaks riigiõigusabi ja õiguskliinikud.

●●**Kas Eestis pole liiga palju õigusharidusega inimesi?**

Küsimus pole selles, kas meil on palju juriste või mitte. Riigi raha kulub ju juristide koolitamiseks vähe. Kui inimestel on raha ja nad soovivad juristiharidust saada, siis ei ole selles midagi paha. Oluline on tagada, et juristid, kes ülikoolist tulevad, teaksid õigust, mõistaksid õigust ja sooviksid oma teadmisi vastutustundlikult kasutada. Oma pojale ma ei soovitanud juristi karjääri ja õnneks ta ei õppinud ka. Tahtsin, et keegi peres õpiks midagi ka oma kätega tegema. Ta valis Tallinna tehnikaulikooli.

●●**Kas valiiksite ka ise selles eas olles mingi muu eriala?**

Teatud perioodi tagant mõtisklen, kas tööl, mida ma teen, on hoomatavat tulemust. Ehk oleks muud eriala õppinult elu rohkem elamist väärt? Aga samas – kui 90 last saavad minu kaasabil oma haridusteed jätkata, siis olen enesega mõni aeg rahul. See võib nüüd kõlada plagiaadina pärast üht eelmise nädala intervjuud, aga usun, et minust oleks võinud saada ehk päris hea õpetaja.

●●**Kas teil mõni eeskuju ka on?**

Kõlab ehk lihtsalt, aga Lennart Meri on mu elu dramaatiliselt muutnud. Ta tegi 2001. aastal ühele tavalisele Tallinna ringkonnakohtunikule ettepaneku saada õiguskantsleriks. See kogemus on hindamatu. Kui mul on mõni ettekanne või artikkel tegemisel ja ma vajan inspiratsiooni, siis on kaks raamatut, mida loen, et end soojaks mõelda. Üks on Artur Alliksaare „Päikesepillaja” ja teine Lennart Meri kõnede kogumik. ●